

ТЕРМІН ТА ОБРАЗНІСТЬ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

Г.Рогачова (кафедра української мови НаУКМА)

Терміни - це спеціальні слова системи мови, якими користуються представники тієї чи іншої професії для позначення певних понять і предметів своєї діяльності. До термінів ставляться вимоги бути точними, однозначними, беземоційними. Близькими до ідеальних є запозичені іншомовні терміни, які приходять у нашу мову разом із поняттями, що ними позначені (*холдинг, комп"ютер, лінгвістика*). Насправді ж не всякий термін може відповідати кожній з цих вимог. Візьмемо хоча б такі пари анатомічних термінів як *канал - каналець, шлунок - шлуночок, жовчні протоки - жовчні протічки* тощо. В анатомії кожному з них відповідає окреме поняття, однак *каналець* - це не що інше, як "маленький канал"; *серцевий шлуночок* названий так за схожістю з формою шлунка, тільки менший за розміром. Крім того відомо, що деякі терміни мають метафоричне походження. Такі за походженням медичні терміни *елефантіаз* (слоновість), *леонтіаз* (левиність). Важко погодитись з беземоційністю технічних термінів типу *баба, бабка, втомлюваність металу, мертва зона, щічки, голівка, рибацького морда* тощо, в яких досить відчутне негативне і позитивне забарвлення. Такі терміни, як і загальноживані слова, характеризуються емоційністю та образністю, яку здатні посилювати у художньому контексті.

Іншомовні терміни також набувають експресії, коли виходять за межі спеціального наукового тексту та потрапляють у незвичне для них лексичне оточення. Здавалося б, годі й говорити про образність таких військових термінів як *лафет, сто двадцятидвохміліметрова гаубиця*. Проте, майстерно обіграні автором художнього твору, вони стають яскравими образами. Наприклад: *Он і Людка Миколина на свій "лафет" від сто двадцятидвохміліметрової гаубиці теж натягнула штани на заклепках, щоб не репнули* (В. Яв.). Звичайно, терміни не виконують тут своєї основної термінологічної функції, а виступають засобом створення гумористичних ситуацій. Відповідний

стилістичний ефект створюється поєднанням терміна із “зниженою”, або лайливою, лексикою, наприклад: *Заколисав усіх блок Г, матері його кіловат-годину!* (В. Яв.).

Таким чином, терміни - це невичерпне джерело не лише поповнення літературної мови, а й створення на їхній основі художніх образів.

ПРОБЛЕМИ БІЛІНГВІЗМУ В УКРАЇНІ

Г.Рогачова (кафедра української мови НаУКМА)

Дослідження близькоспорідненої двомовності покликані до життя цілою низкою факторів, як позалінгвістичних, так і власне мовних. Суттєвим фактором є зросла потреба ефективного вирішення питань підвищення культури української мови в умовах близькоспорідненого білінгвізму. Відомо, що основним видом білінгвізму в Україні є українсько-російська двомовність. Взаємодія двох мов, як правило, виступає стимулятором спільних процесів у їхньому розвитку, що, однак, не повинно вести до нівеляції специфічних рис кожної мови. Взаємовплив української та російської мов на всіх мовних рівнях є причиною інтерференції, яка порушує норми кожної з мов.

Спостереження за спонтанним українським мовленням студентів-росіян (СР) і за спонтанним російським мовленням студентів-українців (СУ) та аналіз їхніх письмових робіт підтверджують наявність інтерференції на всіх мовних рівнях, включаючи фонетичний і синтаксичний.

Граматичні проблеми мови часто тісно пов’язані зі спільним українсько-російським лексичним фондом.

Значно складнішим є опанування українського ділового мовлення. СР не відчувають різниці у дієслівних конструкціях типу *принять решение, резолюцию, участие; открыть окно, собрание* тощо, відтворюючи їх українською мовою.

Часто повному дублюванню підлягають синтаксичні конструкції таких типів: *Выступающий ответил на вопросы аудитории; План согласован, акт подписан; при обсуждении доклада в прошлом году.* СУ російською мовою пишуть: *Украин-*